

MITÄ TUTKIMUSTIETO SANOO KUNTALIITOKSISTA?

Sote-uudistuksen myötä tauolla ollut kuntaliitoskeskustelu on jälleen nostettu pöydälle. Valtion tasolla ja monessa kunnassa mietitään, voisiko kuntaliitos turvata palvelut kuntalaisille. Tässä on paikallaan tuoda esille tutkimustietoa liitoskeskustelujen keskeisistä aihealueista.

Oleellinen kysymys on, mitä kuntaliitoksilla tavoitellaan. Yli vuosikymmen sitten liitoksiin kannustaneella kunta- ja palvelurakennemuutostuksella (PARAS-hanke) tavoiteltiin muun muassa kustannusten hillintää ja elinvoimavaikutuksia. Tutkimukset kuitenkin osoittivat, että liitoksilla ei saavutettu kustannussäästöjä hallinnollisia kustannuksia lukuun ottamatta. Säästöjä ei saavutettu myöskään perusopetustoimessa, joka on sote-uudistuksen jälkeen kuntasektorin suurin toimiala.

Elinvoiman osalta on tutkimustietoa liitosten elinkeinovaikutuksista. Tämäkään tutkimustieto ei puolla kuntaliitoksia, sillä niiden ei ole havaittu vaikuttavan positiivisesti asukkaiden, yritysten ja työpaikkojen sijoittumispäätöksiin. Toki on muistettava, että edellä mainitut tulokset talous- ja elinvoimavaikutuksista kertovat valtion keskimääräisen tilanteen. Yksittäisissä kunnissa liitosten vaikutukset ovat voineet vaihdella suuntaan tai toiseen.

Kuntaliitoksissa yksi keskeinen kysymys on se, missä määrin kuntaliitos auttaa talousvaikeuksissa olevia kuntia turvaamaan palvelutuotannon alueensa asukkaille. Tähän kysymykseen on tutkimuskirjallisuudessa esitetty erilaisia perusteita, mutta kokemukseräistä tutkimustietoa aiheesta on niukasti. Yleensä liitosten vaikutuksia tutkitaan käytännön syistä siten, että erityyppisistä liitoksista lasketaan keskiarvoinen vaikutus, jolloin yleistettävissä olevaa tutkimustietoa tietyn tyyppisistä liitoksista kertyy vähemmän.

Voidaan todeta, että kuntaliitokset eivät toimi sääntelyvaihtoehtona, mikäli tavoitteena on vähentää kuntasektorin menoja tai tavoitella elinkeinovaikutuksia koko valtion tasolla. Talousvaikeuksissa olevien kuntien kohdalla liitokset voivat mahdollisesti vakauttaa kuntien taloutta, mutta tämän tyyppisten kuntien osalta liitosten nimenomaisesta vaikutuksesta tarvitaan lisää tutkimustietoa. Joka tapauksessa ehdottoman tärkeää on, että päättäjät tutustuvat huolellisesti alan tutkimustietoon ennen päätösten tekemistä. Tutkittuun tietoon perustuva päätöksenteko on tärkein edellytys sääntelyuudistusten onnistumiselle.

Niko Vartiainen

Yliopistonlehtori Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksella

Julkaistu Sanomalehti Karjalaisessa 19.9.2022